

sonra burası küçük bir kasaba haline geldi. 1887'de bile burada ancak 900 kişi yaşıyordu. Bu durum XX. yüzyıla kadar sürdü. Bu zaman zarfında hemen hemen bütün Osmanlı binaları ortadan kaldırıldı.

Günümüzde İnebahtı küçük bir liman ve turizm merkezi haline gelmiştir. Surların içindeki eski büyük yerleşme alanı şimdi bahçelerle ve meyve ağaçlarıyla kaplıdır. Yerleşme daha ziyade eski doğu varoşu istikametine kaymıştır. Kaledeki II. Bayezid Camii'nin minaresinden bir parça hâlâ ayaktaadır. Öte yandan Amcazade Hüseyin Paşa Camii'nin kalıntıları, çeşmesi ve özellikle hamamı da durmaktadır. Bu sonuncusu 1970'lerde kısmî bir restorasyon geçirmiştir. Limanın girişindeki küçük kubbeli Sultan Mustafa Camii de bugüne ulaşmıştır. Yakın bir zamanda şehrin büyük kapısı üzerinde yer alan II. Mustafa'nın kitâbesi ortaya çıkarılmıştır. Kasabada XVI ve XVII. yüzyıllarda Mehmed Vidâî ve Derviş Hasan adlı iki Osmanlı şairi yetişmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 105; TK, TD, nr. 50; BA, MAD, nr. 523; nr. 2950, s. 36; nr. 3992; BA, KK, nr. 3319; BA, KK, Ruûs, nr. 67, s. 89, 102, 105, 119; Enverî, *Düstûrnâme* (Mélîkoff), s. 90; Rûhî Çelebi, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Berlin Staatsbibliothek, Tübingen MS, Or. 4, nr. 821, vr. 177^b; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 32, vr. 86^{a-b}; Piri Reis, *Kitâb-ı Bahriye* (nşr. Ertuğrul Zekâî Ökte v.dğr.), İstanbul 1988, II, 675-680; *Târîh-i Sultân Bâyezîd*, TSMK, Revan, nr. 1272; Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-kibâr*, s. 142-143; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VIII, 612-617; P. Coronelli, *Description géographique et historique de la Morée*, Paris 1686, II, 128; J. Spon – G. Wheler, *Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grèce et du Levant*, Amsterdam 1689, s. 176-181; F. C. H. L. Pouqueville, *Voyage de la Grèce*, Paris 1820, III, 216-217; W. M. Leake, *Travels in Northern Greece*, London 1835, s. 607-609; M. Sanuto, *I Diarii di Marino Sanuto* (nşr. G. Berchet), Venezia 1879, III, 128; R. Lopez, *Il principio della guerra veneto-turca nel 1463* (Archivio Veneto, XV, Venezia 1934 içinde), s. 45-131; K. Andrews, *Castels of the Morea*, Princeton 1953, s. 129-132; M. Lesure, *Le crise de Léopante*, Paris 1971; S. Lauffer, *Griechenland, Lexikon der historischen Stätten*, München 1989, s. 455-457; Machiel Kiel, "The Külliye of Amcazade Huseyin Paşa Köprülû in Lepanto / İnebahtı", 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Ankara 1995, II, 379-387; S. Soucek, "İnebahtı Savaşı (1571) Hakkında Bazı Mülâhazalar", TED, sy. 4-5 (1974), s. 35-48; M. Tayyib Gökbilgin, "Un registre de dépenses de Bâyezîd II durant la campagne de Léopante de 1499", *Turcica*, V, Paris 1975, s. 80-91; Argyris Petrotis, "Othomanikâ Architektonimata Naupâktou (İnebahtı)", *Naupaktiakâ*, VI, Athens 1994, s. 221-352; *Neoteron Egkyklopaïdikon Lexikon*, Athens, ts., XIV, 294-295; *Megali Elliniki Enkyklopedia*, Athens, ts., XVIII, 98-99.

MACHIEL KIEL

İNEBAHTI DENİZ SAVAŞI

Osmanlı donanması ile
müttefik Haçlı donanmaları arasında
meydana gelen deniz savaşı
(17 Cemâziyelevvel 979 /
7 Ekim 1571).

Singin Donanma Savaşı olarak da bilinir. Osmanlı deniz tarihinde yenilgiyle sonuçlanan ve donanma kaybedilen ilk büyük savaş olarak kabul edilmektedir. II. Selim zamanında Venedik idaresindeki Kıbrıs'a sefer düzenlenmesi ve adanın Osmanlılar tarafından fethi üzerine (978/1570), başta papalık olmak üzere Venedik ve İspanya gibi büyük donanmalara sahip devletlerin öncülüğünde Kıbrıs'ı kurtarmak için bir Haçlı ittifakı kuruldu (20 Mayıs 1571). Bu ittifakın hazırlıkları ile meşgul olan ve tek başına donanma ile Kıbrıs'a yardıma gitmeye cesaret edemeyen Venedik, adanın düşüşünden sonra bunun karşılığını Adriyatik'teki Osmanlı kıyılarına saldırmakla almak istedi. Ramazan 978'de (Şubat 1571) İstanbul'a gelen haberlerde İspanya ve Venedik donanmasının Kefalonya ve Zaklise taraflarında olduğu bildirilmişti. Bunun üzerine Osmanlılar biri Kıbrıs'a yapılacak müttefik yardımını önlemek, diğeri henüz alınmamış olan Magosa'ya ikmalde bulunmak amacıyla iki donanma hazırlamak için harekete geçtiler. Şubat ve mart aylarında Rumeli ve Anadolu'daki kadıllıklara kürekçi temini; Çorum, Ankara, Çankırı, Canik ve Karahisarşarkı sancaklarına da sipahileriyle birlikte donanmaya katılmaları için emirler gönderildi (BA, MD, nr. 12. hk. 208, 786). Ayrıca sahillerde gemi inşa etmek isteyen levent reislerine yardımcı olunması talimatı verildiği gibi 18 Ramazan 978'de (13 Şubat 1571) Avlonya azaplar ağası olan Kara Hoca bu reislere başbuğ tayin edildi. Manya âsileri İspanya ve Venedik ile iş birliği yaptığından karadan da 2 Zilhicce'de (27 Nisan) Vezir Ahmed Paşa serdarlığında Arnavutluk ve Dalmaçya kıyılarına bir ordu gönderildi (BA, MD, nr. 12, hk. 316, 375, 787).

Kıbrıs'a gidecek olan Kaptanıderyâ Müezzinzâde Ali Paşa, 19 Şevval 978'de (16 Mart 1571) 103 kadırgadan oluşan donanması ile İstanbul'dan yola çıktı. 18 Zilkade'de (13 Nisan) Fenike'ye gelen kaptan-ı deryâ zilhicce başlarında (nisan sonları) Magosa'ya ulaşmış ve kendisine verilen emir gereği mühimmatı teslim edip on beş-yirmi gemiyi orada bıraktıktan sonra dönüp Rodos Boğazı'nda müttefik kuv-

vetlerin gemilerinin yolunu kesmek üzere harekete geçti.

Şevval 978'de (Mart 1571) donanma serdarı tayin edilen Vezir Pertev Mehmed Paşa ise beraberindeki 124 gemiyle 9 Zilhicce'de (4 Mayıs) İstanbul'dan ayrıldı ve geri kalan gemiler, muharrem (haziran) başlarında eski Cezayirigarp beylerbeyi Hasan Paşa maiyetinde gönderildi. Donanmada kürekçinin yetersiz olduğu görüldüğünden adalardan kürekçi temin edilmesi uygun görüldü. Arnavutluk ve Dalmaçya kıyılarında yürütülecek olan bu deniz harekâtında Mora, Yanya ve Delvine sancaklarının yardımcı olmaları ve Cezayirigarp Beylerbeyi Uluç Ali Paşa'nın da bu donanmaya katılması kararlaştırıldı.

İnebahtı Seferi'nin güzergâhını gösteren bir ruûs defterine göre (BA, KK, nr. 223, s. 134-202) donanma 24 Zilhicce 978'de (19 Mayıs 1571) Sakız'da ve 2 Muharrem 979'da (27 Mayıs 1571) Eğriboz'da idi. Aynı gün Uluç Ali Paşa altı başarda, bir kadirga ve on bir kalite ile gelmiş, bunlardan ikisini Hacı Murad Reis ile İstanbul'a göndermişti. Yine Trablusgarp Beylerbeyi Câfer Paşa da bir kadirga ve bir kalite ile donanmaya katılmıştı. Donanma altı yedi gün Eğriboz'da kalıp bütün gemiler yağlandıktan sonra 9 Muharrem'de (3 Haziran) buradan ayrıldı (BA, MD, nr. 10, hk. 14). Bundan birkaç gün sonra kaptan-ı deryâ kendi donanmasıyla Pertev Paşa'ya ulaştı ve birlikte Girit üzerine gidildi (BA, MD, nr. 10, hk. 27; BA, KK, nr. 223, s. 136). Bu sırada İstanbul'dan gelen emirlerde donanmanın Girit civarında fazla oyalanmaması istenmiş, kaptan-ı deryâya da Pertev Paşa ile birlikte hareket etmesi tavsiye edilmişti.

Uzun süre Ege denizinde dolaşan donanma 24 Muharrem'de (18 Haziran) Girit adasına gelmiş ve beş altı gün süren yağmalama saldırılarından sonra 5 Saffer – 6 Rebülevvel (29 Haziran – 29 Temmuz) tarihleri arasında sırasıyla Manya, Avarin, Ballı Kilise, Zaklise, Kefalonya, Bahşilar, Sobot ve Sazana adasını yağmalamış, nihayet Arnavutluk kıyılarına ulaşmıştır. 9 Rebülevvel – 1 Cemâziyelevvel (1 Ağustos – 21 Eylül) tarihleri arasında ise Ülgün, Bar, Nova, Budva, Draç, Korfu, Balıklığo, Gomanice, Preveze ve Balyabadra'ya uğrayarak 2 Cemâziyelevvel'de (22 Eylül) İnebahtı'ya gelmiştir. Donanma on gün burada kaldıktan sonra 13 Cemâziyelevvel'de (3 Ekim) İnebahtı'nın karşısında yer alan Balyabadra yakınlarına geçmiş ve savaş öncesinde burada demirlemiştir. Dalmaçya kıyılarındaki harekât

sırasında Uluç Ali Paşa maiyetindeki donanmayla Zadar'a kadar uzandığı gibi Kara Hoca da Venedik kıyılarına kadar ilerlemiş ve bu tehdit altında Venedikliler şehri savunmak amacıyla ciddi bir tahkimat yapmak zorunda kalmıştı.

Bütün bu gelişmeler olurken muhareme sonlarında (haziran ortaları) İspanya'dan 110 kadirga, altmış barça ve iki kalyonun gelmeye hazır olduğu haberi alındı. Ancak henüz ortada savaşıacak bir donanma olmadığından rebülevvelde (ağustos) kaptan-ı deryânın donanmanın bu sene Adriyatik'te kışlaması teklifi uygun görülerek 150 geminin Kotor Limanı'nda demirlemesi kararlaştırıldı (BA, MD, nr. 16, hk. 40, 649). Fakat çok geçmeden Don Juan kumandasındaki İspanya donanması 24 Ağustos'ta Otranto'ya ulaştı; burada yapılan görüşmelerden sonra müttefik donanması 16 Eylül'de Mesina'dan çıkıp 27 Eylül'de Korfu'ya geldi.

Bu durumda iki donanmanın savaş için çok hazırlıklı olduğunu söylemek mümkün değildir. Osmanlı donanması altı ay süren uzun bir deniz harekâtından sonra yorgun düşmüş ve bazı levent gemileriyle etraftaki sancak beyleri izin isteyerek donanmadan ayrılmıştır. Bu sebeple Osmanlı donanmasının kürekçi ve savaşçı eksikliği bulunuyordu. Müttefik donanması ne yapacağı konusunda kararsızdı. İspanya donanma kumandanı Don Juan ya doğrudan Kıbrıs'a veya Tunus'a gidilmesinde, Venedik donanma kumandanı Veniero ise Osmanlı donanmasına saldırılmasında ısrar etmekteydi. Papalık, donanma kumandanı Colonna'nın da teşvi kiyle Osmanlı donanması üzerine gidilmesine karar verildi.

Osmanlı donanması İnebahtı körfezinde beklerken müttefik donanmasının gelmekte olduğu haberi alındı. Bunun üzerine donanma serdarı Pertev Paşa, Kaptanıderyâ Müezzinzâde Ali Paşa, Cezayirgarp Beylerbeyi Uluç Ali Paşa, Trablusgarp Beylerbeyi Câfer Paşa, Hayreddin Paşazâde Hasan Paşa, on beş sancak beyi ile tecrübeli reislerin katıldığı bir savaş meclisi toplandı. Müzakerelerde tecrübeli bir denizci olan Uluç Ali Paşa, müttefiklerin müstahkem bir mevki olan İnebahtı Boğazı'nı geçmesinin imkânsız olduğunu ileri sürerek ciddi eksikleri olan donanmanın körfezden dışarı çıkmamasını ve müttefik donanmasının burada beklenmesini teklif etti. Bu düşünce Pertev Paşa tarafından da benimsendi. Ancak kaptan-ı deryâ bu görüşe karşı çıktı ve aldığı

emir gereği mutlaka savaşmak gerektiğini söyledi.

İki donanma 17 Cemâziyelevvel 979'da (7 Ekim 1571) İnebahtı körfezinde karşı karşıya geldi. İki tarafın gemi sayısı hakkındaki bilgiler oldukça farklıdır. Osmanlı donanmasında yaklaşık 230 gemi, 25.000 savaşçı, müttefik donanmasında ise 243 gemi ve 37.000 savaşçı bulunmaktaydı. İki donanma arasındaki asıl önemli fark, Osmanlı donanmasının uzun süren yorucu ve yıpratıcı savaşlardan sonra zayıf düşmesi, müttefik donanmasının ise taze bir kuvvete sahip olmasıydı. Öğleye doğru başlayan ve akşam güneş batarken sona eren savaş çok şiddetli ve kanlı oldu. Osmanlı donanmasında 20.000 kişinin öldüğü bu savaşta başta Kaptanıderyâ Müezzinzâde Ali Paşa olmak üzere on bir sancak beyi ve alay beyleri, tersane eminiyle kethüdâsı ve pek çok reis hayatını kaybetti. Trablusgarp Beylerbeyi Câfer Paşa ve Müezzinzâde Ali Paşa'nın iki oğlunun da aralarında bulunduğu 3000 kişi esir düştü. Pertev Paşa'nın gemisi de batırıldı ve serdar denizden yaralı olarak güçlüğüle kurtarıldı. Sadece Uluç Ali Paşa, müttefik donanmasına verdiği kısmi zarardan sonra usta manevralarla kendisine ait otuz gemiden oluşan filoyu savaş mahallinden çıkarmayı başardı ve süratle oradan uzaklaştı. Bütün Osmanlı donanmasında 190 gemi ya batmış veya ele geçirilmiş, gemilerdeki 15.000 forsa da serbest kalmıştı. Müttefik donanmasında ise 8000 ölü, 21.000 yaralı yanında on beş kadirga batmış ve pek çoğu da tahrip olmuştu. Ayrıca donanma kumandanı Don Juan yaralandığı gibi *Don Kışot* müellifi Cervantes de sol kolunu kaybetmiş ve pek çok İspanyol, İtalyan ve Maltalı asilzade ölmüştü.

II. Selim, İnebahtı Deniz Savaşı'nın sonucunu Uluç Ali Paşa'nın gönderdiği bir mektupla 3 Cemâziyelâhir 979'da (23 Ekim 1571) öğrendi (Kâtib Çelebi, s.140) ve ertesi gün tedbir olarak Mora kıyıları'nın korunması için Vezir Ahmed Paşa'ya ve Rumeli beylerbeyine emirler gönderdi (BA, MD, nr. 16. hk. 139,144). Pertev Paşa ise 27 Cemâziyelevvel'de (17 Ekim) İnebahtı'da bulunuyor, savaşta hayatını kaybedenlerin yerlerine yeni tayinler yapıyor ve terakkiler veriyordu (BA, KK, nr. 223, s. 4-88). Ancak II. Selim ve Sadrazam Sokollu Mehmed Paşa, İnebahtı Deniz Savaşı'na katılanların durumlarından hiç memnun değillerdi. Hatta Şeyhülislâm Ebûs-suûd Efendi'nin İnebahtı ile ilgili bir fet-

vasında "savaştan kaçarken gark olanlar Hak hazretlerinin gazabı cânibine mübtelâldır. Halâs olanlara dahi an karîb erişir" denilmekteydi (BA, A. NŞT, nr. 1066, s. 3). Bu sebeple gerek donanmada gerekse İnebahtı'da verilen terakkilerin ve yapılan tayinlerin geçersiz olduğu ilgili makamlara bildirilmiş (BA, MD, nr. 12, hk. 1089), sadece savaşta çarpıştığı halde batan gemilerden kurtulanlar istisna edilmiştir (Safvet, II [1326], s. 561).

Savaşta gösterdiği gayretlerinden dolayı Uluç adı Kılıç'a çevrilen Ali Paşa'ya 8 Cemâziyelâhir 979'da (28 Ekim 1571) kaptan-ı deryâlık görevi ve Cezayir beylerbeyiliği verildi. Maiyetindeki gemilerle birlikte Pertev Paşa'ya iltihak etmesi ve İstanbul'a dönmesi istendi. 19 Cemâziyelâhir'de (8 Kasım) Eğriboz'a gelen donanma bir süre bu bölgede muhafaza görevini sürdürmüş ve nihayet 6 Receb'de (24 Kasım) İstanbul'a yaklaşmıştır. Donanma serdarı Pertev Paşa başarısızlığından dolayı mâzulen tekaüt edilmiştir. Donanmanın 8 Receb'de (26 Kasım) dönmesi üzerine timarlı sipahilerin yoklaması yapılmıştır. Buna göre Saruhan, Amasya, Çorum, Canik ve Karahisarışarkî sancaklarında donanma ile geri dönen sipahilerin sayısı oldukça az olup 500 civarındaydı (BA, MAD, nr. 15324).

Bu savaşta donanmasının çok önemli bir kısmını kaybeden Osmanlılar, savaş takip eden kış mevsimini bütün tersanelerinde gemi inşa faaliyetleriyle geçirmek zorunda kaldı. Başta İstanbul, Gelibolu, İzmit ve Sinop tersaneleri olmak üzere Varna, Silistre, Semendire, Burgaz, İğneada, Vize, Ahyolu, Süzöbolu, Midye, Kefken, Bartın, Samsun, Biga, Gemlik, Rodos, Alanya, Antalya ve Sakarya üzerinde gemi inşasına başlandı. Cemâziyelâhir 979'da (Kasım 1571) ellisi Rumeli ve ellisi Anadolu kıyılarında olmak üzere 100 geminin inşası kararlaştırıldı. Nihayet İstanbul Tersanesi'nde inşa edilen gemilerle birlikte toplam 134 gemi beş altı ay içinde vücuda getirildi. Aynı zamanda levent reisleri de gemilerini inşa ve tamir etmek suretiyle gelecek yıl için hazırlandılar. Bütün gemilerin tamamlanmasından sonra tersanede toplanan 250 kadirga ve 300 civarında gönüllü reisin çekitirilerinden oluşan Osmanlı donanması, 1 Safer 980'de (13 Haziran 1572) Kılıç Ali Paşa'nın kaptan-ı deryâlığı altında denize açıldı.

İnebahtı Deniz Savaşı Katolik hristiyan dünyasının son büyük Haçlı seferidir, kalıcı sonuçları olmayan geçici bir zafer niteliği taşımaktadır. Çünkü Kutsal İttifak'ın

asıl amacı olan Kıbrıs Osmanlılar'dan geri alınamadığı gibi Venedik çok geçmeden yeni bir ahidnâme ile (981/1573) dostluk kurmak, Kıbrıs için savaş tazminatı vermek ve Zenta adası için ödediği haracı arttırmak zorunda kalmıştır. Yeniden inşa edilen ve kısa sürede Akdeniz'e açılan Osmanlı donanması, karşısında mukabele edecek bir donanma bulamamış, ayrıca Tunus tamamen fethedilmiştir (982/1574). Bununla beraber İnebahtı Deniz Savaşı, XV. yüzyıldan beri hristiyan Avrupa'da var olan Türkler'in yenilmezliği efsanesini yıkmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 10, hk. 14, 22, 23, 27; nr. 12, hk. 15, 62, 183, 208, 211, 314, 316, 367, 375, 394, 464, 474, 510, 532, 786, 787, 1089; nr. 14, hk. 464; nr. 16, hk. 34, 40, 139, 144, 563, 649; BA, KK, nr. 223, s. 4-88, 134-202; BA, MAD, nr. 15324; BA, A.NŞT, nr. 1066, s. 3; Selânikî, *Târih* (İpsirli), I, 82-86; Peçuyulu İbrâhim, *Târih*, s. 496-500; Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-kibâr*, s. 90-96, 140; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, s. 14-26; Danişmend, *Kronoloji*, II, 398-414; F. Garnier, *Journal de la bataille de Lepante*, Paris 1956; Halil İnalıcık, "Lepanto in the Ottoman Documents", *Il Mediterraneo nella seconda metà del 500 alla luce di Lepanto*, Firenze 1974, s. 185-192; F. Braudel, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası* (trc. Mehmet Ali Kılıçbay), İstanbul 1989-90, II, 289-304; C. Imber, "The Reconstruction of the Ottoman Fleet After the Battle of Lepanto 1571-1572", *Studies in Ottoman History and Law*, İstanbul 1996, s. 85-101; Safvet, "Sıngın Donanma Harbi Üzerine Bazı Vesikalar", *TOEM*, II (1326/1910), s. 558-562; S. Soucek, "İnebahtı Savaşı (1571) Hakkında Bazı Mülâhazalar", *TED*, IV-V (1974), s. 35-48; Zeki Arkan, "Michel Lesure, Léopante. La crise de l'empire ottoman, Paris 1972", a.e., VII-VIII (1977), s. 423-430; Paulino Toledo, "İnebahtı: Dünya Egemenliği İçin Akdeniz'de Yapılan Son Deniz Savaşı" (trc. Özlem Şakiroğlu), *Erdem*, VI/18, Ankara 1990, s. 861-877; Hans Georg Majer, "The Ottoman State on the Eve of Lepanto, 1571", *Byzantinische Forschungen*, XVI, Amsterdam 1991, s. 53-73; M. Cavid Bay-sun, "Lepanto", *İA*, VII, 39-45.

İDRİS BOSTAN

İNAFAK

(الإنفاق)

Allah'ın hoşnutluğunu
kazanma niyetiyle
harcamada bulunma.

Sözlükte "tükenmek, tamamlanmak, son bulmak" mânasındaki nefk kökünden türetilen *infâk* "bitirmek, yok etmek; yoksul düşmek" gibi anlamlara gelirse de daha çok "para veya malı elden çıkarmak" mânasında kullanılmaktadır. Dinî-ahlâkî bir terim olarak genellikle "Allah'ın hoşnutluğunu elde etme amacıyla kişinin

kendi servetinden harcama yapması, muhtaçlara aynı ve nakdî yardımda bulunması" demektir. Bu bakımdan infak, farz olan zekâtı ve gönüllü olarak yapılan her çeşit hayrı içermektedir. Râgıb el-İsfahânî, infakı iyi ve kötü olarak ikiye ayırdıktan sonra iyi olanı "harcama yapan kişinin âdil olduğunu gösteren infak" şeklinde yorumlasa da (*ez-Zer'â*, s. 409) kelime yalın olarak kullanıldığı zaman meşrû ve yararlı harcamaları ifade eder, harcanan şeye de *nafaka* denir (*el-Müfredât*, "nfk" md.). Ancak nafaka hukukta daha çok, kişinin bakmakla yükümlü olduğu kimselerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere yaptığı harcamaları ifade eder.

Kur'an-ı Kerim'de infak kavramı bir âyetle "yoksul düşme" (*el-İsrâ* 17/100), yetmişe yakın âyetle ise "harcama yapma" anlamında geçmektedir (bk. M. F. Abdülbâkî, "nefk" md.). Hadislerde de infak konusu geniş şekilde ele alınmıştır (bk. Wensinck, *el-Mu'cem*, "nfk" md.). İslâmî telakkîye göre insanın sahip olduğu servetin asıl sahibi Allah'tır. O'nun emanet olarak verdiği bu servetten başkalarına infakta bulunmak gerekir (*en-Nûr* 24/33; *el-Hadîd* 57/7). Bakara sûresinin 2. âyetinde Allah'a samimiyetle inanan müminlerin başlıca özellikleri sayılırken iman ve namazın ardından infak zikredilmiştir. Fahreddin er-Râzî'ye göre bu âyet farz ve mendup olan bütün infak çeşitlerini kapsamaktadır. Farz olan infak zekâtla, kişinin kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamak üzere yaptığı harcamalar ve ülkenin savunmasına katkılarıdır. Mendup olan infak ise bunun dışında kalan harcamalardır (*Mefâtihu'l-ğayb*, II, 20-29). Bakara sûresinde (261-274) infakın önemi, amacı, hangi mallardan kimlere ve nasıl verileceği, karşılığında vaad edilen ödüller ayrıntılı biçimde zikredilir. Bu açıklamalar şu şekilde özetlenebilir: a) İnfak ve tasadduk gösterişten uzak, yalnız Allah rızası için yapılmalıdır. b) İnfakta bulunan kişi onu alıp kabul edenin onurunu zedeleyecek davranışlardan kaçınmalıdır. c) Yapılan yardım en iyi ve en kaliteli mallardan seçilmelidir. d) İnfakın yerine ulaşması için gerçek ihtiyaç sahipleri tesbit edilmelidir. Aynı sûrenin 195. âyetinde geçen "Allah yolunda infak" tabirinin, âyetin bağlamı dikkate alındığında öncelikle ülkenin savunması için gerekli maddî yardımda bulunmayı ifade ettiği görülür. Ancak bu tabirin geçtiği birçok âyet ve hadisin birlikte değerlendirilmesinden çıkan sonuca göre Allah'a itaat ve ibadet niyeti taşıyan, İslâm'a ve müslümanlara yardım ve fayda sağlayan her harcama

Allah yolunda infak sayılmaktadır. İslâm medeniyet tarihinde de böyle bir niyet taşıması şartıyla ülkenin savunması, hac hizmetleri, yoksulların desteklenmesi, okul, kütüphane, cami, yol, köprü, çeşme, bakımevleri gibi hayır kurumlarının tesisi, hatta tabiatın korunup geliştirilmesine kadar çok çeşitli hizmetler için yapılan her türlü harcama Allah yolunda infak kapsamında değerlendirilmiştir. Âyetin devamında, "Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın" cümlesiyle bir anlamda, cimrilik edip bu tür harcamalardan kaçınmanın müslüman toplum ve fertler için tehlike oluşturduğu bildirilmiştir.

Bakara sûresinde yer alan bir âyetle (2/215) infakla ilgili öncelik sırasına işaret edilmekle birlikte âyetin sonundaki ifadede asıl önemli noktanın hayır yapma arzusu ve niyeti olduğu anlaşılmaktadır. Hadislerde de aile fertlerine yapılan harcamalar infak kavramıyla ifade edilmiş ve bunun bütün sadakaların en hayırlısı olduğu belirtilmiştir (*Müsned*, V, 277; Müslim, "Zekât", 38, 39). Kur'an'da, varlıklı müslümanların mallarında yoksulların hakları bulunduğunun belirtilmesi (*ez-Zâriyât* 51/19; *el-Meâric* 70/24-25) zenginlerin, bir öfür sebebiyle çalışmayan veya geliri ihtiyacını karşılamayanlara yardımda bulunmakla yükümlü olduğunu göstermektedir. Bu yardımın tasadduk, zekât, fıtır sadakası, kurban, hediye, kullanmaya verme (iâre), vakıf, devlet bütçesinden maaş bağlama gibi birçok çeşidi bulunmakta olup bunların hepsi geniş anlamda infak kavramıyla ilgilidir.

İslâmî anlayışa göre herkes, öncelikle emeğiyle kendisinin ve yükümlülüğü altındakilerin ihtiyacını karşılamaya çalışmalıdır. Zira bir hadiste belirtildiği üzere kişi elinin emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir şey yememiştir (*Müsned*, II, 334; Buhârî, "Büyû", 15; ayrıca bk. Tâhâ 20/131-132). Ancak dinî naslar bir bütün olarak incelendiğinde, herkesin elinden geleni yapması gerekli olmakla birlikte fertlerin toplumun maddî değerlerinden yalnızca çalışarak hak ettikleri kadar değil normal ihtiyaçları kadar faydalandırılması ilkesinin benimsendiği anlaşılır. Hz. Peygamber dul ve yetimlerin geçimini bizzat üstlenmiş (Buhârî, "Zekât", 18; "Ferâîz", 4, 15; Müslim, "Ferâîz", 14), Hz. Ömer de bu uygulamayı resmîleştirmiştir. Fârâbî, devlet gelirlerinin bir kısmının çalışma gücü bulunmayanlarla mesleği para kazanmak olmayıp sosyal faaliyet gösterenlere harcanması gerektiğini söy-